

MOORTELE (VAN DE) (*Alfons*), Missionaris van Afrika (Witte Pater) (Pittem, 22.9.1878 — Mungombe, 15.7.1931). Zoon van Pieter en van Vanhecke, Julia.

Zijn humaniorastudies deed A. Van de Moortele op het klein seminarie te Roesselare en de twee laatste jaren (1897-1899) bij de Witte Paters, te Mechelen. Zijn proefjaar bracht hij door te Maison-Carrée (1901-1902). Hij werd priester gewijd te Karthago, op 29 juni 1905 en vertrok uit Marseille naar het vikariaat Opper-Congo (5 augustus).

Hij werd benoemd aan de school voor katechisten te Lusaka (10 november) en verbleef aldaar slechts een jaar. Hij had er veel te lijden van een oogkwaal en koorts. In december 1906 gaat hij over naar Mpala en vervangt er als overste P. Verstraete, die naar Nyangezi (Kivu) vertrekt. Bij zijn aankomst te Mpala was deze eens zo bloeiende missie verschrikkelijk geteisterd door 'de slaapziekte en met uisterven bedreigd. In 1907 is het heel het dorp Kapyapya, op de boord van de Lufukorivier, op 10 minuten afstand van de missie, dat leegloopt en uitsterft. 's Zondags in de hoogmis, schijnt de kerk ledig tegen vroeger. Vele kristenen weken uit naar verdere dorpen, wat de missionarissen verplichtte meer tijd te besteden aan het bezoek van de schoolkapellen. Doch de zorg voor de slaapzieken neemt het grootste deel van hun tijd in beslag. In 't begin dat de slaapziekte opkwam, werden de zieken in de nabijheid der dorpen geplaatst, om door hun verwanten geholpen te worden. Doch deze kenden de manier niet om de zieken te verzorgen. De missie zelf zou zich hiermee gelasten. Dank zij de medewerking van de kristenen van Mpala werden de materialen samengebracht om een hospitaal in baksteen op te trekken, dat 30 m lang op 8 m breed was. De Witte Zusters verzorgden er de slapers met veel toewijding. Zij waakten erover dat het voedsel 's morgens en 's avonds bereid en uitgedeeld werd en dat

orde en netheid heersten. Begin 1908 liet P. Van de Moortele een kapel uit baksteen bij het hospitaal bouwen. Dit telt begin 1908 niet minder dan 76 patienten, komende uit Mpala, Boudewijnstad en Sint-Lodewijk Mrumbi. Aan al die ongelukkigen verschaft de missie voedsel en onderdak en bereidde ze voor op een goede dood. Geen enkel heiden weigerde het doopsel en de kristenen vertoonden de meest stichtende gevoelens. In het jaar 1908 werden te Mpala 228 kristenen begraven, waaronder 195 slaapzieken. Het dagboek klaagt over het feit dat de paters zo moeilijk helpers vonden voor het verzorgen der zieken.

P. Van de Moortele verliet Mpala en nam de leiding van de missie te Kasongo op zich (april 1908 tot juni 1910). De behuizing in die missie was in erbarmelijke toestand. De nieuwe overste beijvert zich om een nieuw huis in gebakken stenen en andere gebouwen op te trekken. In oktober kunnen de paters hun nieuw huis betrekken. Kristenheid en katechumenaat, scholen en lazaretten voor slaaplijders, wezenhuizen, alles schijnt nieuw leven te krijgen onder de leiding van de nieuwe overste. De kristenheid bestaat ten groten dele uit families van afgezwaaide soldaten, die zich rond het missiehuis komen vestigen. In het tweede jaar van zijn verblijf te Kasongo kan P. Van de Moortele de eerste groep mensen dopen, afkomstig uit de streek zelf en die hun vier jaar instructie door-gemaakt hebben. In 1909 volgen 220 katechumenen regelmatig de onderrichtingen in de godsdienst. 205 jongens komen dagelijks naar school. Het weeshuis telt meer dan 100 jongens en evenveel meisjes bij de Zusters, die te Kasongo zijn sinds 28 april 1907 en die zich ook bezighouden met het verzorgen van de slaapzieken en de oude vrouwen voor wie zij een toevluchtshuis geopend hebben. In 1909 mag P. Van de

Moortele de kapel en het woonhuis voor de missionarissen inhuldigen, die hij laten bouwen heeft in de staatspost. Dit gebeurt met veel plechtigheid op 15 november, ter gelegenheid van het nationaal feest, in tegenwoordigheid van de autoriteiten en van andere Blanken. De Staatsbedienden zelf hadden de kapel prachtig versierd. Elke zondag voortaan zal daar de H. Mis gecelebreerd worden en twee katechisten zullen er verblijven om katechismusonderricht te geven en school te houden. In diezelfde kapel werd op 22 januari 1910 een plechtige ziele-dienst gecelebreerd voor wijlen koning Leopold II en op 30 januari de troonbestijging van koning Albert met een luisterrijk *Te Deum* gevierd.

Koning Albert was geen onbekende te Kasongo. Op 21 juni 1909, was Zijne Koninklijke Hoogheid prins Albert, tijdens zijn bezoek in Congo, in de staatspost Kasongo aangekomen en daar onthaald met militaire eer, bij 't bulderen van 33 kanonschoten. PP. Van de Moortele en Van Acker waren tegenwoordig op die plechtigheid en boden de hoge bezoeker hun eerbiedige hulde met een hartelijk welkom aan. 's Anderendaags had Kasongo-missie op haar beurt de eer de edele Prins feestelijk te mogen othalen. Belgische en Congolese vlaggen versierden de weg en een triomfboog was opgericht op de dorps-plaats. In de kerk wachtte een troon op de Koninklijke Prins.

Omstreeks 8 uur kwam Zijne Hoogheid in de missie aan, tussen een dubbele haag gevormd door de wees- en schoolkinderen, de oud-soldaten, de arbeiders en de inboorlingen. Onder het zingen van het Belgisch volkslied in de Swahili-taal, werd de Prins verwelkomd en naar het kerkhof geleid, waar hij een eresaluut bracht bij de graven van Lippens, De Bruyn, Pater Simons en andere medeburgers. Daarna begaf hij zich naar de kerk en nam plaats op zijn troon. Pater Van de Moortele hief plechtig het *Te Deum* aan en bad het gebed voor de Prins, waarna Zijne Hoogheid al de missiegebouwen (keuken, slaappleaats voor de weeskinderen inbegrepen) ging bezichtigen en over alles wilde ingelicht worden.

« 's Middags vierden wij allen aan de prinse-lijke tafel uitgenoodigd. Zendingen, Zusters » en heel het gevolg van den vromen reiziger, » allen samen waren wij ten getalle van zestien. » Na het eetmaal gingen wij in de lommer der » mango-boomen een luchtje scheppen. »

Na de huldiging van de Prins door Mwana Kalenga, de chef van de streek, en zijn onderdanen beschreven te hebben, besluit P. Van de Moortele zijn verhaal met deze woorden: « Wij, Zendingen, zullen diep in den geest » de geheugenis bewaren van dit bezoek, lang » nog het genoegens smaken van den indruk dien » de Prins op ons allen teweegbracht door zijn » eenvoud in voorkomen, door zijn vriendelijk- » heid in woord en daad en door zijn minzaam » onthaal ».

Wanneer P. Van de Moortele uit Kasongo te Mpala terugkomt, in 1910, is de toestand op gebied van gezondheid daar veel verbeterd. De rietbossen en het kreupelhout, schuiloord van de verschrikkelijke palpalistsetse, op de boorden van de Lufuko, werden uitgehakt. De Zwartten waren opnieuw aan het bouwen gegaan en hadden nieuwe velden aangelegd. De Rubandavlake zag in weinig tijd haar bevolking aangroeien van 800 tot 1400 inwoners. De oorlog 1914-1918 bracht wel veel bezwaren en onrust, maar ook meer voorspoed mee voor de Zwartten. De ijver van de overste en zijn helpers droeg schone vruchten. Korte tijd voordat hij naar Albertstad vertrok kon P. Van de Moortele schrijven: « Dees jaar hebben wij 12 jongens » naar de katechistenschool kunnen zenden. » Meerdere zijn deze laatste jaren aangenomen » geweest op het klein seminarie, te Lusaka. » Enkele hebben hun geloften afgelegd bij de » Inlandse Broeders ».

Op 11 juni 1921 kwam P. Van de Moortele te Albertstad aan, als overste van die belangrijke

missie. Twee jaar later echter vertrekt hij naar België, om er een jaar uit te rusten en de grote retret mee te maken. Daarna is hij een jaar lang bestuurder van het postulaat voor missiebroeders, te Gits. Doch op 3 september 1925 gaat hij andermaal scheep en op 24 oktober is hij te Albertstad terug.

Albertstad, een negerdorp, dat voor 1920 bewoond was door 4 of 5 Blanken, heeft in 1922 reeds 3.500 inwoners, ongerekend een honderdtal Blanken. De missionarissen, die eertijds aalmoezeniers voor de spoorweg waren, vinden nu meer dan genoeg werk te Albertstad zelf en in de verre schoolkapellen, tot Kabalo toe. P. Van de Moortele, geholpen door Br. Nikasius, bouwt er een kapel van 40 op 10 m, die later zal kunnen gebruikt worden als schoollokaal en legt er zonder dralen de fundering voor een woonhuis. De kristenen te Albertstad komen van alle windstreken, voor 't grootste deel echter uit Boudewijnstad, Lusaka en Mpala, verder uit Kindu, Kongolo, Stanleystad en zelfs Neder-Congo. Geen gemakkelijke taak om al dat volkje rond de missie te scharen en zijn kristen plichten te doen onderhouden. Kristenen en katechumenen zijn al even onbestendig als verscheiden. Nauwelijks kent men zijn kristenen en hebben de katechumenen zich laten inschrijven of ze zijn weer naar een ander oord vertrokken.

In 1928 werd P. Van de Moortele als overste gezonden naar Mpweto, in het zuiden van het vikariaat. Hij kwam daar aan op 14 februari, doch op 25 juni reeds wordt die missiepost opgegeven en vertrekt P. Van de Moortele, vergezeld van P. Watteyne, R. en Broeder Bernardinus om een nieuwe missie te stichten te Mungombe, bij de Warega. Ze komen daar aan op 28 augustus. Mungombe is gelegen op de hoogvlakte Mlambula (1125 m). Rondom zijn goud- en safiermijnen. De Warega zijn stevig gebouwde mannen, met ruwe, wilde gelaats-trekken, die aan de tijd doen terugdenken toen ze nog veel smaak vonden in mensenvlees. 't Zijn stoere werkers, die niet terugdeinzen voor een zware taak, fiere kerels, die hun zwarte geburen van andere stammen verachten, maar graag en openhartig omgaan met de Blanken. Hun wilskrachtige natuur zal er eensdaags goede kristenen van maken. Reeds in 1913 had Mgr Huys, vergezeld van P. Gallenkamp een verkenningsreis ondernomen bij de Warega. Dan reeds hadden dezen de bisschop gesmeekt hun missionarissen te sturen.

Aanstonds vatte P. Van de Moortele de bouw aan van de nodige lokalen uit hout en gras. De school heeft al aanstonds veel bijval, zelfs bij de volwassenen. De inboorlingen komen graag luisteren naar de godsdienstige onderrichtingen. Zonder dralen zullen schoolkapellen gesticht worden in de mijnkampen. De grond wordt bewerkt en ondermeer 800 koffieboomen geplant: eerlang wordt die eerste beplanting tot twee hektaren vergroot. In het jaarverslag over het jaar 1930 meldt P. Van de Moortele de vooruitgang van het missiewerk. Al de negerhoofden vragen om een school met een katechist. Longangi zendt zijn twee zonen voor onderricht naar de missieschool. Mologi weigert een terrein af te staan aan de protestanten om het aan de katholieke missie te geven. Mupipi, te Shabunda, wordt sinds acht jaar door de dwaalleer bewerkt om zich te laten dopen. Vruchteloos echter. Doch op zijn sterfbed laat hij de katholieke katechist ontbieden en door hem dopen. Het verslag ten slotte is zeer hoopvol, doch betreurt het dat er geen groter aantal katechisten beschikbaar zijn, om in de kleine Rega-dorpen onderricht te gaan geven.

P. Van de Moortele had het geluk niet de vruchten van zijn arbeid te mogen plukken, hij stierf op 15 juli 1931, uitgeput door kanker aan de maag.

Publicaties: *Maandschrift der Witte Paters*, Antwerpen, 1906, *Op reis naar Opper-Kongo*, blz. 177; 1909, *De voorlopige kerk te Kasongo*, blz. 371; 1910, *Z. K. H. Prins Albert te Kasongo*, blz. 40; 1911, *De schoolkapel Kakurwe*, blz. 208; 1912, *Een heugelijke dag te Mpala*, blz. 225; 1913, *Op bezoek te Namen St Antonius*, blz. 246; 1931, *Op missiereis bij de Warega*, blz. 44, seq. — *Missions d'Afrique des Pères Blancs*, Anvers, 1912, *La chapelle-école de Mfaya*, p. 107; *La maladie du sommeil disparaît*, p. 225; 1913, *Défrichement et mise en culture de la brousse* (Mpala), p. 148; 1914, *Un noyé* (Mpala), p. 121. — *Missions d'Afrique des Pères Blancs*, Paris 1921, *La Chrétienté à Mpala*, p. 155.

[A. E.] 5 oktober 1955.
P. M. Vanneste.